

SyBA - Sem IV 25/04/2019

समय : ३ घटे

अंक : १००

सूचना: सभी प्रश्नों के उत्तर लिखिए ।

प्रश्न १. निम्नलिखित अवतरणों की सन्दर्भ सहित व्याख्या कीजिए।

२७

अ) “ यहाँ जितने लोग हैं, उनमें से मैं सबसे ज्यादा खुबसूरत हूँ। मेरे नाच की प्रशंसा सारी दुनिया करती है, इसलिए मुझे सबसे ऊँचा पद मिलना चाहिए ।

अथवा

‘धन ही संसार की सबसे बड़ी चीज है। यह जिसके पास होता है, उसके सभी मित्र होते हैं, धनवान ही सबसे बड़ा पंडित माना जाता है। संसार में ऐसी कोई भी चीज नहीं जो धन से नहीं प्राप्त की जा सके।’

आ) “पानी का काम प्रेम का है, पुण्य का काम है, इसमें आमृत जैसा मीठा पानी ही पिलाना है, तभी आमृत जैसा सरोवर बनेगा।”

अथवा

“सबका मेल तीर्थ है, जो तीर्थ न जा सके वे, अपने यहाँ तालाब बचाकर पुण्य ले सकते हैं। तालाब बनानेवाला पुण्यात्मा है, महात्मा है। जो तालाब बचाए उसकी भी उतनी ही मान्यता मानी गई है।”

इ) “अरे हम तलवार , धनुष्य बाण , वज्र की बात कर रहे हैं वीणा नुपुर की नहीं । मेरा यह पुत्र तो पुरुष के वेष में स्त्री है। स्त्री!”

अथवा

‘तुम्हारा साथ न छूट जाये, इस भय से सत्ता की दौड़ में मैं तुम्हारे पीछे-पीछे भागती रही । अब और मुझसे नहीं भागा जायेगा।’

प्रश्न २) निम्नलिखित दीर्घोत्तरी प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

३६

क) ‘जंगल तंत्रम्’ उपन्यास में वर्णित समस्याओं पर प्रकाश डालिए।

अथवा

‘जंगल तंत्रम्’ उपन्यास में समकालीन भारतीय राजनीतिक-यथार्थ पर कैसे प्रकाश डाला गया है?

ख) ‘पाल के किनारे रखा इतिहास’ निबंध में मिश्रजी ने हजारों वर्षों से चली आयी तालाब-संस्कृति पर किस प्रकार प्रकाश डाला है?

अथवा

‘आज भी खरे हैं तालाब’ निबंध में तालाबों की आवश्यकता कैसे प्रतिपादित की गई है?

ग) नाटक के तत्वों के आधार पर 'कथा एक कंस की' नाटक की समीक्षा कीजिए।

अथवा

'कथा एक कंस की' नाटक में मनुष्य की अच्छी और बुरी प्रवृत्तियों का मनोवैज्ञानिक चित्रण किया गया है," इस विधान की पुष्टि कीजिए।

प्रश्न ३) निम्नलिखित में से किसी एक सामान्य प्रश्न का उत्तर लिखिए।

१२

'जंगल तंत्रम्' उपन्यास के आधार पर मोर वर्ग अर्थात् अफसर वर्ग की स्वार्थपरकता पर प्रकाश डालिए।

अथवा

'संसार सागर के नायक' निबंध का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए।

अथवा

'कथा एक कंस की' नाटक की कथावस्तु अपने शब्दों में लिखिए।

प्रश्न ४) निम्नलिखित विषयों पर टिप्पणियाँ लिखिए।

१५

च) 'जंगल तंत्रम्' उपन्यास का सारांश।

अथवा

'जंगल तंत्रम्' का नाग।

छ) तालाबों की आवश्यकता।

अथवा

'आज भी खरे हैं तालाब' निबंध का संदेश।

ज) स्वाति और अस्ति की तुलना।

अथवा

जरासंध का व्यक्तित्व।

प्रश्न ५) निम्नलिखित अतिलघुत्तरी वस्तुनिष्ठ प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए।

१०

- १) 'जंगल तंत्रम्' किस विधा में लिखी गई रचना है?
- २) 'जंगल तंत्रम्' में मोर किसका प्रतीक है?
- ३) 'जंगल तंत्रम्' कब प्रकाशित हुआ?
- ४) 'जंगल तंत्रम्' के आम चुनाव में किसकी जीत होती है?
- ५) पानी कौन-सी दिशा से आता है?
- ६) घटोइया देवता क्या करते हैं?
- ७) पाल के किनारे क्या रखा है?
- ८) कंस किसके मामा हैं?
- ९) प्रद्योत किसके सेनापति थे?
- १०) अस्ति किस देश की राजकुमारी थी?

(समय: 3 घंटे)

(अंक: 100)

सूचना: १) अंतिम प्रश्न अनिवार्य है।
२) दायीं और के अंक गुण दर्शाते हैं।

- प्रश्न १ जनसंचार माध्यम का अर्थ बताते हुए उसके स्वरूप पर प्रकाश डालिए। २०
अथवा
मुद्रित माध्यमों का सामान्य परिचय दीजिए।
- प्रश्न २ जनसंचार माध्यम के रूप में रेडियो एवं सिनेमा की उपयोगिता स्पष्ट कीजिए। २०
अथवा
जनसंचार माध्यम के रूप में दूरदर्शन एवं मोबाइल की उपयोगिता स्पष्ट कीजिए।
- प्रश्न ३ रेडियोवार्ता लेखन के माध्यम से जनसंचार के माध्यमोपयोगी लेखन पर प्रकाश डालिए। २०
अथवा
जनसंचार माध्यम के रूप में समाचार पत्र की भाषा पर प्रकाश डालिए।
- प्रश्न ४ संविधान के मौलिक अधिकारों पर चर्चा कीजिए। २०
अथवा
सूचना का अधिकार पर प्रकाश डालते हुए उसके महत्व को समझाइए।
- प्रश्न ५ अ 'गिर अभयारण्य में मृत पाए गए 20 शेर' पर समाचार लेखन कीजिए। १०
अथवा
'पृथ्वी शॉ' क्रिकेट खिलाड़ी पर खेल समाचार लेखन कीजिए।
- प्रश्न ५ आ निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर टिप्पणी लिखिए। १०
इंटरनेट की उपयोगिता।
अथवा
रेडियो वार्ता।

Duration : 3 hrs.

Total Marks :100

- NB: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) The answers should contain appropriate and latest examples wherever necessary.

- Q.1 a) Explain the following in 2/3 sentences each. 10
1. Freelance journalist
 2. EDUSAT
 3. PTI
 4. The Cinematograph Act
 5. Political inclinations of Media

- b) Choose the right answer from the options . 05
1. Which of the following is a type of media control?
a) Cost b) Medium c) Subscription d) Censorship
 2. 'Desh ki Sureeli Dhadkan ' is the description of
a) Gyanvani b) Vividh Bharati c) Doordarshan d) Akashwani
 3. Which of these is a constitutional right?
a)Travel abroad b)Protest on social media c) Ban on events d) Freedom of expression
 4. Which of these is not a media law?
a) Copyright Act b) The Press Council Act c) The Drug and Magic Remedies Act d) Hindu Marriage Act.
 5. Libel and slander are different forms of
a)Defamation b)Sedition c)Piracy d)Censorship

- c) State whether the following statements are true or false. 05
1. Sting operations by media are a legitimate form of state surveillance.
 2. Cinema acts as a 'watchdog ' more than any other mass media.
 3. KisanVani was a service by AIR for farmers .
 4. EMRC ,Pune produces educational programmes for television.
 5. The Kheda Project was launched on TV for educational purposes.

- Q.2 a) Critically assess the impact that television has on family values and activities. 20

OR

- b)1) Explain in brief how a consumerist culture is promoted by advertising. 10
2) With reference to any two mass campaigns explain the effectiveness of social media. 10

Q.3 a) State and explain with any four examples how the media is used to enhance formal education. 20

OR

b)i) Attempt a short essay on the use of mass media to communicate public welfare schemes. 10

ii) Write briefly the role of investigative journalism in creating accountability. 10

Q.4 a) Attempt an essay on the relationship between the media and the government. 20

OR

b)i) Briefly describe the role of the Press Council of India. 10

ii) Write a note on any two laws that are applicable to broadcasting. 10

Q.5 a) State and explain in brief various job and career opportunities available in media for a person with high language proficiency. 20

OR

b) i) Describe the job profile of a radio jockey or TV anchor. 10

ii) Give a brief write up on the functions of a reporter and correspondent. 10

SyBA - Sem IV

25/04/2019

3 Hours

100 Marks

N.B.: Please check whether you have the correct question paper.

All five questions are compulsory.

Figures to the right indicate maximum marks for each question.

Q.1 a) What suggestions does Tendulkar give to playwrights in his essay, "Characterization and Structure: Two Essentials for a Playwright?" 20

OR

b) Comment on Makarand Paranjape's views about the impact of Nationalism on Indian Poetry in English as evidenced in his work, "Introductory Essay to Indian Poetry in English".

OR

c) Write short notes on any two of the following:

- i) Rajeswari Sunder Rajan's views on the state of English Literary Studies
- ii) Makarand Paranjape's comments on Aurobindo Ghosh
- iii) Tendulkar's opinion on the importance of dialogue in drama
- iv) Dangle's comments on Annabhau Sathe's contribution to Dalit literature

Q.2 A. i) Discuss the portrayal of the young girls in the play, 'Halfway House'. What message does this give about the status of women in the play? 20

OR

ii) Does the play 'Halfway House' reflect the use of the Theatre of the Absurd tradition from European drama? If so, in what way does it reflect this theatrical form?

OR

Q.2 (B) i) Discuss how the play, 'Harvest', details the legal, economic, ethical and social implications of organ donation from the Third World to the First.

OR

ii) Analyse the role of Ginni as the ultimate controller-consumer of the East by the West in the play, 'Harvest'.

Q.3 A i) Discuss how Meena Kandasamy vividly compares the birds and human beings in her poem, 'The Flight of the Birds'. 20

OR

ii) Comment upon the symbolic significance of Bombay in Dilip Chitre's, 'Ode to Bombay'.

Q.4 A) Write short notes on any two: 20

- i) The Character of Savitri in 'Halfway House'
- ii) Repetitiveness in the play, 'Halfway House'
- iii) Conversation between Juneja and Savitri in Act 2 of 'Halfway House'
- iv) Kinni

OR

B) Write short notes on any two:

- i) Role of Maa in the play, 'Harvest'
- ii) Title of the play, 'Harvest'
- iii) Significance of Language and Imagery in 'Harvest'
- iv) Om Prakash

Q.5) Write short notes on any two: 20

- i) Mahapatra's use of Imagery in 'Freedom'
- ii) Poet's message in 'Ekalavyan'
- iii) Themes of 'Hunger'
- iv) Depiction of nature in "Map-Maker"

[Time: Three Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B: 1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks.

- Q. 1 Write short notes on any two of the following (20)
- Development of Twentieth Century African-American Poetry
 - Expressionism in American Drama
 - Characteristic features of Confessional Poetry
 - Significance of Off Broadway Theatre

- Q. 2 A) i) Arthur Miller's hero in *Death of a Salesman* exemplifies the illusion of the American Dream. (20)
Discuss.

OR

- ii) Discuss the theme of conflict between father and son in Arthur Miller's *Death of a Salesman*

OR

- B) i) Comment on the social and ethnic tensions in James Baldwin's *Blues for Mr. Charlie*.

OR

- ii) Examine the violence and power play depicted in Baldwin's *Blues for Mr. Charlie*

- Q. 3 i) Langston Hughes recorded the nuances of Black life and its frustrations in his poems. (20)
Elucidate the statement with reference to the poems prescribed for study.

OR

- ii) Sylvia Plath's poems explore the themes of identity crisis and mental anguish. Discuss with reference to the prescribed poems

- Q. 4 A) Write short notes on any two of the following: (20)
- Symbols in *Death of a Salesman*
 - Happy Loman
 - Structure of the play, *Death of a Salesman*
 - Relationship between Willy and his boss

OR

- B) Write short notes on any two of the following

- Flashback in *Blues for Mr. Charlie*
- Parnell James
- Meridian Henry
- Setting of *Blues for Mr. Charlie*

- Q. 5 Write short notes on any two of the following: (20)
- Use of colours in "Tulips"
 - Images in "Mother to Son"
 - Nature in "I'm Vertical"
 - Hughes' "Democracy"

[Time: 3 Hours]

[Marks : 100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
 2. Each Question carries 20 marks.
 3. Draw diagrams wherever necessary.
 4. Use of simple calculator is allowed.

1. Attempt **any two** of the following : 20
 - a. Explain the concept of money. Discuss the factors affecting determinants of money supply.
 - b. Explain the term velocity of money. Bring out the factors affecting velocity of circulation of money.
 - c. Critically evaluate Fisher's equation of exchange.

2. Attempt **any two** of the following : 20
 - a. Distinguish between active cash balances and idle cash balances.
 - b. Write a note on 'liquidity trap'.
 - c. Explain the derivation of LM curve.

3. Attempt **any two** of the following : 20
 - a. Explain the concept of investment and discuss its determinants.
 - b. Explain the factors that determine the shift in the IS curve.
 - c. Write a note on 'Animal Spirit'.

4. Attempt **any two** of the following : 20
 - a. Describe the general equilibrium in goods market and money market with the help of IS-LM curves.
 - b. Discuss the quantitative and qualitative instruments of monetary policy.
 - c. Explain the objectives and instruments of fiscal policy.

5. Write note on : (Any Two) 20
 - a. Measures of money supply in India.
 - b. Shifts in the LM curve.
 - c. Marginal propensity to save (MPS).
 - d. Effectiveness of fiscal policy.

Time: 3 hours

Max. Marks: 100

- Note: 1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks.

Q1. Attempt ANY TWO of the following: (20)

- A) Discuss the role of governance in balanced regional development of Maharashtra.
- B) Explain the indicators of economic development in Maharashtra.
- C) Review the contribution of different regions in the economic development of Maharashtra.

Q2. Attempt ANY TWO of the following: (20)

- A) Describe the present status of tribal areas in Maharashtra.
- B) Explain the measures for tribal development in Maharashtra.
- C) Discuss the economic causes for tribal deprivation in Maharashtra.

Q3. Attempt ANY TWO of the following: (20)

- A) Explain the irrigation development in different regions of Maharashtra.
- B) Explain the special recommendations regarding water distribution for balanced development.
- C) Discuss the Water Policy of government of Maharashtra.

Q4. Attempt ANY TWO of the following: (20)

- A) Describe the regional disparities in the health sector of Maharashtra.
- B) Explain the road connectivity in Maharashtra.
- C) Discuss the recommendations to reduce the health disparities in Maharashtra.

Q5. Write notes on ANY TWO of the following: (20)

- A) Major findings of Kelkar committee on regional disparities in Maharashtra.
- B) Non-economic causes of tribal deprivation.
- C) Water supply in rural and urban areas in Maharashtra.
- D) Port development in Maharashtra.

Time: 3 hours

Marks : 100

- Note :** 1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any two of the following:

- a) Present the meaning of Development and briefly explain the theories of Modernization. (10)
b) Explain the Dependency theory of development. (10)
c) Elaborate in detail the Neoliberal Economic approach in India. (10)

2. Attempt any two of the following:

- a) Explain how Survey method is useful in measuring development. (10)
b) Elaborate on the meaning, types and significance of Questionnaire (10)
c) Discuss the Case Study method as a measure of Development. (10)

3. Attempt any two of the following:

- a) Write a note on the land displacement problem in India. (10)
b) State the main features of the Forest Rights Act, 2006 and comment on the impact of it on tribal life. (10)
c) Comment on the Delhi Mumbai Industrial Corridor (DMIC) in the context of resistance movements in India. (10)

4. Attempt any two of the following:

- a) Discuss the phenomenon of Sustainable Development as an alternative approach to development. (10)
b) Present the idea of People Centric Development with the help of any one case study. (10)
c) Write a detailed note on Hiware Bazaar. (10)

5. Attempt any two short notes:

- a. Critique of Rostow's theory of development (10)
b. Human Development Index (10)
c. Special Economic Zone (SEZ) (10)
d. Organic farming (10)

- N.B: 1.All questions are compulsory.
2. All questions carry equal marks.
3. Figures to the right indicate marks assigned to each sub-questions.

1. Attempt any two questions of the following:
 - a) Write a note on the future of Journalism Studies. 10
 - b) What is 'Gatekeeping'? Explain the role of journalists as gatekeepers. 10
 - c) Discuss briefly the contributions of women journalists in newsroom. 10
2. Attempt any two questions of the following:
 - a) Give an account of the role and attributes of an entrepreneur. 10
 - b) With the help of a case study, discuss the various challenges faced by grassroots women entrepreneurs in the food industry. 10
 - c) Discuss the contributions of women entrepreneurs in the economic development of the country. 10
3. Attempt any two questions of the following:
 - a) Explain the plan and growth of 'Smart Cities' with suitable examples. 10
 - b) Highlight the consequences of lack of availability of open spaces in cities with special reference to Mumbai. 10
 - c) Evaluate 'The Street Vendors (Protection of Livelihood and Regulation of Street Vending) Act, 2014. 10
4. Attempt any two questions of the following:
 - a) What is 'Population Ageing'? Explain its characteristics. 10
 - b) Explain the significance of Old Age Homes and Senior Citizens Associations in the contemporary period. 10
 - c) Comment on the various governmental and non-governmental initiatives towards the care and protection of the senior citizens in India. 10
5. Write notes on any two of the following:
 - a) History of Journalism Studies 10
 - b) Challenges faced by women entrepreneurs 10
 - c) Smart Cities initiatives in India: Kochi (Kerala) 10
 - d) Maintenance and Welfare of Parents and Senior Citizens Act, 2007 10

Sp BA / Sem IV / 27-04-2019

(3 Hours)

Marks : 100

NOTE: 1. All questions are compulsory.

2. Figures to the right indicate maximum marks to each question.

Q 1. Attempt any two of the following:

- a) Critically evaluate the significance of Nationalism as a political ideology. (10)
- b) What is Totalitarianism? Explain its characteristics. (10)
- c) Critically examine Anarchism as a political theory. (10)

Q 2. Attempt any two of the following:

- a) Explain in detail Martin Luther King's notion of right to dissent and civil disobedience. (10)
- b) Elaborate the notion of Republicanism as developed by Philip Pettit. (10)
- c) Examine the views on liberty reflected in Rousseau's theory. (10)

Q 3. Attempt any two of the following:

- a) Explain the types of equality in detail. (10)
- b) Evaluate Gandhiji's notion of Sarvodaya as universal welfare. (10)
- c) Elaborate upon Dworkin's views on the equality of resources. (10)

Q 4. Attempt any two of the following:

- a) Explain in detail Robert Nozick's idea of justice as entitlement. (10)
- b) Elucidate Plato's notion of justice. (10)
- c) Critically examine John Rawl's doctrine of justice. (10)

Q 5. Write notes on any two of the following: (20)

- a) Cosmopolitanism
 - b) Two concepts of Liberty (Isaiah Berlin)
 - c) Numerical equality
 - d) Dr. Ambedkar's concept of Social Justice
-

SyBA - Sem IV 26/04/2019

(3 Hours)

Marks : 100

NOTE: 1. All questions are compulsory.

2. Figures to the right indicate maximum marks to each question.

Q1 Attempt any two of the following:

- a) What is liberalism? Bring out the difference between classical and modern liberalism. (10)
- b) Discuss the central doctrine of anarchism as a political ideology. (10)
- c) Cosmopolitanism is an extreme version of liberalism. Discuss (10)

Q2 Attempt any two of the following:

- a) Give an account of Thomas Hobbes theory of negative liberty. (10)
- b) Republican liberty is described as 'non-domination.' Elaborate. (10)
- c) Write a note on the right to dissent in a democracy. (10)

Q3 Attempt any two of the following:

- a) What is the meaning of equality according to Dworkin? Write a brief note on the main features of his theory of equality of resources. (10)
- b) With the help of suitable examples, distinguish between numerical and proportional equality. (10)
- c) Bring out the chief features in Gandhi's concept of Sarvodaya. (10)

Q4 Attempt any two of the following:

- a) Discuss the objections brought against Robert Nozick's theory of justice. (10)
- b) Explain Plato's analogy between a just person and a just society. (10)
- c) What are the political strategies employed by Ambedkar to deliver social justice to the Dalits. (10)

Q5. Write a note on any two of the following: (20)

- a) Characteristics of Nationalism
- b) Justification of civil disobedience - M. L. King
- c) Moral equality
- d) John Rawls' Difference Principle

[3 Hours]

[Marks: 100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B: 1. All questions are compulsory.
2. All questions carry equal marks.

1. Attempt any two questions from the following:
 - a) How does Anaximander and Anaximenes explain the origin of cosmos? Discuss in brief. 10
 - b) Critically evaluate Heraclitus' views on problem of change. 10
 - c) Discuss the epistemology and ethics of sophists. 10
2. Attempt any two questions from the following:
 - a) Critically examine Socratic method. 10
 - b) Give an account of Plato's criticism of sense perception as a source of knowledge. 10
 - c) Elucidate Plato's theory of forms. 10
3. Attempt any two questions from the following:
 - a) Briefly explain Aristotle's theory of Form and Matter. 10
 - b) Bring out the concept of goodness according to Epictetus. 10
 - c) Write a note on Skepticism of Sextus Empiricus. 10
4. Attempt any two questions from the following:
 - a) How does Peter Abelard explain the relation between reason and faith? Discuss 10
 - b) Explain the importance of faith as discussed in Islamic philosophy of Ibn Rushd. 10
 - c) Write a note on Moses Maimonides' views on philosophy and theology. 10
5. Write notes on any two of the following: 20
 - a) Anaxagoras as a pluralist.
 - b) Socratic definition.
 - c) Aristotle's theory of causation.
 - d) Al- Ghazali's philosophy.

Q. P. Code: 52026

Time: 3 hours

Marks: 100

- N.B.: 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal marks.

Q 1. Attempt any two-

- a) What is the first principle of the world according to the Ionians? Explain in brief. 10
b) Describe Heraclitus' views on concept of change. 10
c) Examine Sophists' theory of Knowledge. 10

Q 2. Attempt any two-

- a) Bring out the main characteristics of Socratic method. 10
b) What are the arguments of Plato against 'Knowledge as sense-perception'? Discuss. 10
c) Examine Plato's theory of Ideas. 10

Q 3. Attempt any two-

- a) Bring out the main features of Aristotelean doctrine of Form and Matter. 10
b) Give an account of Stoicism with special reference to Epictetus. 10
c) Discuss the philosophy of Skepticism of Sextus Empiricus. 10

Q 4. Attempt any two-

- a) How does Peter Abelard explain the relationship between faith and reason? Discuss. 10
b) Bring out the arguments in favour of reason in Islamic philosophy by school of Mu'tazilites. 10
c) Explain Moses Maimonides' views on philosophy and theology. 10

Q 5. Write notes on any two of the following- 20

- a) Democritus' pluralism
b) Socratic definition.
c) Aristotelean doctrine of causation.
d) School of Asharites.

[Timing: 3 Hours]

Marks: 100

ہدایت:

برجواب سے پہلے متعلقہ سوال ضرور نقل کیجیے۔

20 سوال نمبر ۱: سفرنامہ نگاری کے آغاز و ارتقاء پر تفصیلی بحث کیجیے۔

یا

سفرنامے کے فنی تقاضوں کو تفصیل سے بیان کیجیے۔

20 سوال نمبر ۲: مجتبیٰ حسین کی زندگی کے روشن پہلوؤں کو اجاگر کیجیے۔

یا

مجتبیٰ حسین کے سفرناموں کی خصوصیات بیان کیجیے۔

20 سوال نمبر ۳: صخرئی مہدی کے حالات و کوائف بیان کیجیے۔

یا

صخرئی مہدی کے سفرنامہ نگاری کا جائزہ لیجیے۔

10 سوال نمبر ۴: (الف): مندرجہ ذیل سے کسی ایک کا جواب تحریر کیجیے۔

۱۔ مجتبیٰ حسین نے جاپان میں اردو کے متعلق کیا تحریر کیا ہے؟ تفصیل بیان کیجیے۔

۲۔ مجتبیٰ حسین کاٹوکیو کے بازاروں کے متعلق کیا خیال ہے؟ واضح کیجیے۔

10

سوال نمبر ۴: (ب): مندرجہ ذیل اقتباس کی سیاق و سباق کی روشنی میں وضاحت کیجیے۔ (کوئی دو)

۱۔ ”اب جب کہ ہم جاپان پہنچ گئے ہیں۔ ان کی بات اب بھی ہمارے لیے معمہ بنی ہوئی ہے۔ چاہے کچھ بھی ہم نے ٹھان لیا ہے کہ ان کے لیے اور قاضی سلیم کی بیٹی کے لیے دو عدد جاپانی گاڑیاں ضرور لیے آئیں گے کیونکہ یہاں آنے کے بعد ہم نے فرمائشوں کی فہرست کا جاپان کی مہنگائی کے بس منظر میں ٹھنڈے دل و دماغ سے جائزہ لیا تو پتہ چلا ہم اس فہرست میں سے صرف دو گاڑیاں ہی خرید سکتے ہیں۔“

۲۔ ”صاحبو! ان دنوں ہندوستان کے سوائے ہر جگہ اردو کی تلاش جاری ہے۔ امریکہ میں اردو، برطانیہ میں اردو، فلپینوں میں اردو، سنگاپور میں اردو اور رنگون میں اردو جیسے مضامین تو آپ نے پڑھے ہوں گے۔ ابھی حال ہی میں ایک صاحب نے ناٹجریا تک میں اردو کی تلاش کی ہے۔ ان حالات میں یہ ناممکن تھا کہ ہم جاپان جاتے اور وہاں اردو کو تلاش نہ کرتے۔“

۳۔ ”جاپان کی ریل گاڑیاں دنیا کی ترقی یافتہ ریل گاڑیاں سمجھی جاتی ہیں۔ لیکن پھر بھی ہماری ریل گاڑیوں کا مقابلہ نہیں کر سکتیں۔ ہماری ریل گاڑیوں میں جو سوئیس دستیاب ہیں وہ جاپانی ریل گاڑیوں میں ہرگز نہیں ہیں۔ مثال کے طور پر ہم اپنے وطن کی ریل گاڑیوں میں اکثر دو واڑے سے لگے ڈبے سے لگ کر سفر کرتے ہیں تو بڑا لطف آتا ہے۔“

10

سوال نمبر ۵: (الف): مندرجہ ذیل سے کسی ایک کا جواب تحریر کیجیے۔

۱۔ صفری مہدی نے سفر مارشس کے کون سے تجربات بیان کیے ہیں۔ واضح کیجیے۔

۲۔ صفری مہدی کا پاکستان کا سفر کیسا رہا؟ اپنے الفاظ میں بیان کیجیے۔

Q.P. Code: 51696

2

Turn Over

10

سوال نمبر ۵: (ب): سیاق و سباق کے حوالے سے کسی دو عبارت کی وضاحت کیجیے۔

۱۔ باجی پاکستان سے آتیں تو اسی طرح روتیں جس طرح وہ پہلی مرتبہ پاکستان جاتے وقت روئی تھیں۔ ایسے حالات بھی ہوئے کہ دس سال تک وہ ہندوستان نہیں آسکیں، نہ خوشی میں نہ دکھ میں۔ کبھی کبھی تو خط و کتابت بھی دوسرے ملکوں میں رہنے والے دوستوں اور عزیزوں کے وسیلے سے ہوئی مگر باجی کی ہندوستان سے محبت میں کوئی فرق نہیں آیا۔

۲۔ پھر ایک طرح دار خاتون سفید سلک کی ساڑھی میں بلبوس، چہرے پر غضب کی طمانیت، ہاتھ میں دہنٹی بیگ بیگم حاندہ حبیب اللہ۔ دل نے کہا لطف سفر ہے ان ہی کے ساتھ۔ پھر اخلاق اثر صاحب، حضرت بیکل اتساہی نورانی چہرے کے ساتھ مسکرا مسکرا کر مسلمانوں کا جواب دیتے۔ فرسٹ کلاس کے کاؤنٹر پر۔ ہمارا کام ختم ہو گیا کہ ڈاکٹر عابد رضا بیدار نظر آئے جنہیں دیکھ کر نہ جانے مولوی اسماعیل کا یہ سفر کیوں یاد آ جاتا ہے۔

نہر پر چل رہی ہے پن چکی دھن کی پوری ہے بات کی کچی

۳۔ اب کی ہم نے اسلام آباد یونیورسٹی بھی دیکھی۔ آبادی سے دور، ذرا بلندی پر سبزے سے بھری بہت پر فضا جگہ ہے۔ مجھے اس کا کیمپس دیکھ کر نفلو یونیورسٹی کا خیال آ گیا۔ باجی کے بچوں کا خیال تھا کہ ایک ویک اینڈ پر ٹیکسلا جائیں گے اور ایک دن کے لیے مری۔ مگر میں زیادہ تر باجی کے ساتھ رہنا چاہتی تھی۔

☆☆☆

Q.P. Code: 51696

3

SyBA Sem IV 25/04/2019

[Timing: 3 Hours]

Marks: 100

ہدایت:

ہر جواب سے پہلے متعلقہ سوال ضرور نقل کریں۔

20 سوال نمبر ۱: اردو نظم نگاری کے تاریخی سفر پر سیر حاصل تہرہ کیجیے۔

یا

”نظم میں خیال کے اعتبار سے ایک تسلسل ہوتا ہے۔“
درج بالا قول کی تائید یا تردید میں اظہار خیال کیجیے۔

20 سوال نمبر ۲: خلیل الرحمن اعظمی کی زندگی کے اہم پہلوؤں کو اجاگر کیجیے۔

یا

خلیل الرحمن اعظمی کی نظم نگاری پر تہرہ کیجیے۔

20 سوال نمبر ۳: اختر الایمان کی ادبی خدمات کا جائزہ لیجیے۔

یا

اختر الایمان کی نظم نگاری کی خصوصیات قلم بند کیجیے۔

10 سوال نمبر ۴: (الف): کسی ایک نظم کا تنقیدی جائزہ لیجیے۔

۱۔ یاد ۲۔ سوداگر ۳۔ خوابوں سے ڈر لگتا ہے

سوال نمبر ۴: (ب): مندرجہ ذیل سے کسی دو بند کی تشریح کیجیے۔

۱۔ یوں تو کہنے کی نہیں بات مگر کہتا ہوں
پیار کا نام کتابوں میں لکھا دیکھا ہے
جب کبھی ہاتھ بڑھایا ہے کسی کی جانب
فاصلہ اور بھی کچھ بڑھتا ہوا دیکھا ہے
بوند بھر، دے نہ سکا کوئی محبت کی شراب

۲۔ ان جگہ گنگ کرتے شہروں کا

کچھ حال بتاؤ

اپنے سفر کی

کچھ روداد کہو

وہ خاموش رہا

وہ دیکھ رہا تھا اس میلے سے طاق کو

جس پر اب بھی ایک گھڑی رکھی تھی

اور وہ بند پڑی تھی

۳۔ کتنے اچھے لوگ تھے وہ

ایسی جدائی کی گھڑیوں میں

تارے گنتے رہتے تھے

جو اک جھوٹے وعدے پر بھی

جانے کیسے کھلا رکھتے تھے

اپنے گھر کا دروازہ

سوال نمبر ۵: (الف): کسی ایک نظم کا تنقیدی جائزہ لیجیے۔

۱۔ مناجات ۲۔ فیصلہ ۳۔ عمر گریزاں کے نام

سوال نمبر ۵: (ب): کسی دو بند کی تشریح کیجیے۔

۱۔ خدایا بخش دے ان بے گناہوں کے گناہوں کو
یہ معنی ڈھونڈتے ہیں، کنکاش میں رات اور دن کی
حقیقت کو سمجھنا چاہتے ہیں سال اور سن کی
یہ سب مجبور ہیں، ان پر دو توپ کھلا رکھنا

۲۔ میرے پہلو میں دھڑکتے ہوئے دل کا مفہوم

گردش خون ہے، باقی ہے ہر اک شے معدوم

میری وہ آنکھیں تڑپتا تھا کبھی جن میں شباب

جو رہا کرتی تھیں اک درد کے مارے بے خواب

۳۔ خیالی روح افزا بن کے آتے ہیں زمانے میں

شمیم جاں نزا بن کر زمیں پر کھیل جاتے ہیں

خدا کہہ کر ہر اک شے پوجتا ہوں بڑ خدا کے میں

مجھے توفیق دے سجدوں کے معنی کچھ سمجھ پاؤں

مرے قرطاس کو ایسی عبادت دے

جو دن پر دن

جلی ہوئی چلی جائے

☆☆☆